

**TREBALL FINAL DE GRAU EN
MESTRE/A D'EDUCACIÓ
INFANTIL/PRIMÀRIA**

**Quina és la rellevància que se li
atorga a la dona en la música?**

Nom de l'alumne/a Mireia Mont González

Nom del tutor/a de TFG Ferran Escrivà
Llorca

Àrea: Didàctica de l'expressió musical

Curs acadèmic 2018/2019

ÍNDIX

Resum	3
Paraules clau	3
1. Introducció teòrica	4
Estat de la qüestió	4
2. Marc Teòric	7
Conceptes bàsics	7
La dona en l'àmbit musical i educatiu des de finals del segle XX fins a l'actualitat	11
Música i Gènere.....	13
3. Proposta didàctica i intervenció en l'aula	16
Metodologia	16
Context	17
Objectius.....	17
Contingut	19
Temporalització de les sessions.....	20
Desenvolupament	20
4. Resultats de la intervenció	28
Resultats del test i post-test abans i després de la intervenció	28
Avaluació	29
5. Resultats, discussió i conclusions	30
6. Bibliografia i webgrafia	33
7. Annex	35
Annex 1	35
Annex 2	38
Annex 3	39
Annex 4	40

Resum:

Aquest treball mostra la creació d'una lletra coeducativa i igualitària a partir d'una ja existent, a més de fer més visible el paper de la dona en la música. Aprendre a treballar en equip i de manera cooperativa no és una tasca fàcil, ja que l'alumnat necessita adquirir uns coneixements previs i una motivació cap a l'objecte d'estudi. Si a tot això afegim que cal fer les investigacions pertinents per poder desenvolupar un tema poc visible, tant a la societat com al sistema educatiu, en la matèria de música s'afegeix un grau més de dificultat al treball. De les diverses formes de treballar la visibilitat del gènere femení al món musical s'ha escollit, a partir de tests previs, treballar la lletra d'una cançó actual i investigar quin ha sigut el protagonisme que se li ha atorgat a la dona quant a la creació musical. Les investigacions de dones creadores de música s'ha fet amb 27 alumnes de 6è A, mentre que la creació de la lletra s'ha treballat amb 23 alumnes de 6è B, del CEIP Angelina Abad de Vila-real. Al final d'aquest treball es pot veure l'evolució que ha tingut l'alumnat des dels seus inicis fins a la realització d'exposicions (dones creadores de música) i l'audició a l'aula de música (lletra coeducativa).

Paraules clau:

Coeducació, gènere, cançó, identitat, música.

1. Introducció

La meua vocació des de la infància per l'ensenyament, juntament amb els meus estudis en el conservatori i el fet de ser dona, han sigut els que m'han motivat per realitzar aquest treball. També, el fet que m'adonara de la inexistència de la dona en la història, cosa que ja em sorprenia quan estudiava, a més del poc protagonisme que se li otorga actualment en tot el que respecta a l'àmbit musical, m'han portat a triar aquest tema.

Amb aquest Treball de Final de Grau m'agradaria mostrar que es pot educar a l'alumnat des d'una perspectiva de gènere, mitjançant una metodologia activa i un aprenentatge per descobriment, cooperatiu i significatiu. Tanmateix, mantenir motivat a l'estudiantat durant el procés de recerca, dut a terme sobre les dones en l'àmbit musical, a més de la creació de la lletra igualitària d'una cançó coneguda.

El tema triat, " Quina és la rellevància que se li atorga a la dona en la música?", pense que aportarà un coneixement concret des de diversos enfocaments: per una part, en aprofundir en una àrea curricular pròpia de l'Educació Primària; per una altra part, pel que fa al desenvolupament del pensament crític i l'actitud activa de l'alumnat. També cal referenciar el material curricular que s'utilitza en el dia a dia del desenvolupament de la tasca docent mitjançant el tractament, anàlisi i avaluació de diferents situacions, oferint una visió més verídica, donant el protagonisme a la dona que la història no li ha atorgat (Ramos, 2003).

Estat de la qüestió:

El "Diccionario Akal de Pedagogía" defineix la coeducació com a "la enseñanza y educación escolar conjunta para ambos sexos (aunque dentro de una escuela mixta puede haber asignaturas o partes del plan de estudios que se imparten de manera separada a los dos sexos)" (p.23).

Les xiquetes i xiquets al naixer no tenen una identitat de gènere creada, ja que no poden distingir encara en el seu entorn, però des d'abans del seu propi naixement ja estan exposats a uns estereotips respecte al seu sexe. Un clar exemple d'això és l'elecció, per part dels pares, de la seua roba, generalment

rosa per a les xiquetes i blava per als xiquets. Amb els primers mesos de vida es fa un pas més pel que fa als joguets.

Se'ls educa de manera que els individus desenvolupen diferents capacitats depenent del seu sexe, per la qual cosa es creen diferents expectatives que van configurant els rols i els estereotips masculins i femenins. Els rols els podem definir com un conjunt, tant de funcions com tasques, que es deriven de la situació que ocupa una persona en un grup social.

Quan els rols s'afermen en la societat podem parlar dels estereotips:

El estereotipo es un juicio que se fundamenta en una idea preconcebida: es una opinión ya hecha que se impone como un cliché a los miembros de la comunidad. Es la traducción de un juicio, designa lo que uno es para otros. Vulgarmente se entiende como un molde, una caricatura sobre algo o alguien (Feminario de Alicante, 2002, p.10)

Tot això es reflexa segons es comporte la xiqueta o el xiquet i s'identifica d'una manera o d'una altra, com es pot veure en la següent taula:

Cuando una persona se comporta así:	Si es niña se dice que...	Si es niño se dice que...
Activa	Nerviosa	Inquieto
Insistente	Terca	Tenaz
Sensible	Delicada	“Maricón”
Desenvuelta	Grosera	Seguro de sí mismo
Desinhibida	Pícaro	Simpático
Obediente	Dócil	Débil
Temperamental	Histérica	Apasionado

Audaz	Impulsiva, no piensa antes de actuar	Valiente
Introversa	Tímida	Piensa bien las cosas
Curiosa	Preguntona	Inteligente
Prudente	Juiciosa	Cobarde
Extroversa	Chambrosa	Comunicativa
Si no comparte lo suyo con otra persona	Egoista	Defiende lo suyo
Si no se somete	Agresiva	Fuerte, confiable
Inocente	Ingenua	Estúpido
Si cambia de opinión	Caprichosa	Capaz de reconocer sus errores
Si no hace el oficio	Mala mujer	Un hombre
Si estudia mucho	Pierde su tiempo	Tiene porvenir

Taula de *El ABC de género original* de Vázquez, N. (2005) Equipo Maíz, El salvador C.A.

Veiem clarament diferenciades com es tracten les actituds dels infants i que en general són menyspreades les femenines. Quan els estereotips condueixen a la desigualtat, on els dos sexes no disposen de les mateixes oportunitats, ni el mateix tracte estableixen el sexisme en la societat:

El papel social y estereotipado supone un punto de partida distinto para niños y niñas, ya que se les considera “a priori” poseedores de valores estimados o despreciados socialmente. Además, mientras en los niños hay una mayor variedad de expectativas dependiendo de la clase social

a la que pertenece, en la niñas las expectativas tienen una mayor homogeneidad (Feminario de Alicante, 2002 p.11).

A més de les diverses reivindicacions com ara els retalls en el sistema educatiu, han provocat un augment de la ratio (ha passat de ser 25 a 30 alumnes per aula), també han provocat una disminució quant a les beques destinades a l'educació, que mantenen les diverses forces que conformen el sistema educatiu, en l'actualitat ens trobem davant de diversos reptes com són la interculturalitat o el respecte pel medi ambient. Són tants els reptes que assumeix la comunitat educativa, que impedeixen una visibilitat real de la lluita d'igualtat entre homes i dones, fet que fa pensar que aquesta estaria superada, però la realitat és altra totalment diferent. Una simple escolta activa de la tipologia de cançons que s'escolten i es publiciten a la ràdio o televisió ens fa pensar en que això no és així. Aquestes cançons contenen lletres on es convida a denigrar a la dona, a fer-la objecte de possessió... En definitiva, a incitar la violència de gènere. La major part de les cançons tenen una estructura musicalment senzilla, on els ritmes són pegadissos i fàcilment memorizables. A més, les lletres amb repeticions i usos de paraules que s'utilitzen normalment a les conversacions transmeten un missatge que arriba de manera natural a les xiquetes i xiquets.

Amb aquest escenari mostrat, crec que és necessari un canvi de model per combatre, des de l'educació, l'actual situació. Per tant, la visió coeducativa és una excel·lent alternativa que implica promoure i mantindre una visió coeducativa que implica un gran esforç i treball, a més d'una important unió entre el centre educatiu, els docents, l'alumnat i les seues famílies.

2. Marc Teòric:

2.1 Conceptes bàsics

Abans de començar a aprofundir en el tema de la coeducació, és important conèixer i distingir alguns conceptes bàsics que tenen relació directa amb l'educació en igualtat. S'ha de tindre en compte que alguns d'aquests conceptes els escoltem en moltes ocasions, però amb un ús incorrecte que

genera equívocs o interpretacions errònies. Per evitar aquestes equivocacions, cal partir d'alguns conceptes bàsics que ajudaran en la introducció al tema:

Coeducació: a aquest termini se li associen moltes definicions, algunes d'elles es refereixen simplement a l'educació mixta i d'altres són més complexes. Açò es deu al fet que, a mesura que van passant els anys, s'ha anat modificant la visió de la coeducació.

Per a Santos Guerra (1984), no és sols la cerca del desenvolupament integral de l'alumnat, també l'acceptació del propi sexe i el coneixement del sexe oposat i, amb això, promoure una convivència equilibrada i enriquidora per als dos sexes.

Per altra banda, Subirats (1994) afirma que el terme coeducació també es pot anomenar coaprenentatge. Aquests dos conceptes fan referència al fet que, tant homes com dones, han de rebre una educació conjunta, a més assenyala:

El término “coeducación” es utilizada comúnmente para referirse a la educación conjunta de dos o más grupos de población netamente distintos: aun cuando han sido a veces aplicado a la educación conjunta de grupos formados sobre la base de características de diversos tipos - clase social, etnia, etc.-, su uso habitual hace referencia a la educación conjunta de dos colectivos humanos específicos: los hombres y las mujeres (1994, p.1).

Gènere: Scott defineix aquest terme de la següent manera “el género es un elemento constitutivo de las relaciones sociales basadas en las diferencias que distinguen los sexos y el género es una forma primaria de relaciones significantes de poder” (1986).

El que tracta capacitats, comportaments o personalitats distintes és el gènere:

El género es un conjunto de normas diferenciadas para cada sexo, que cada sociedad elabora según sus necesidades y que son impuestas a

los individuos a partir del nacimiento, como pautas que deben regir sus comportamientos, deseos y acciones de todo tipo (Subirats, 1994, p.59).

El gènere atorga una successió de normes diferenciades a cada sexe que són assignades per la societat a cada un dels individus que formen part d'aquesta des del seu naixement, pel qual es crea un sistema rígid amb pautes de control de les conductes, tasques i desitjos de les persones.

Dins de les relacions de poder Subirats diu:

La consideración de los géneros como conjuntos de pautas sociales, es decir, como construcciones sociales diferenciadoras y limitadoras de las posibilidades individuales, pone de manifiesto una relación de poder: la dominación de los hombres y, más específicamente, del género masculino, sobre las mujeres (1991, p.43).

La idea de Marina Subirats Martori posa en manifest que, des de l'antiguitat, han existit desigualtats entre l'home i la dona, posant a elles un paper de serventes, complaent les necessitats dels homes i estant condicionades a ells.

Fent una visió retrospectiva històrica, la principal funció de la dona era la reproducció, la cria de les seues descendents i la realització de les eines de la casa. Això passava a totes les cultures, posat que aquest tipus de tasques es consideraven "pròpies" de la dona. Per contra, els homes eren els que feien el treball fora de casa i s'encarregaven de mantenir econòmicament a la família.

Cal destacar que el concepte de gènere ha estat en constants canvis al llarg de la història, a causa dels múltiples fets que han anat ocorrent.

Cançó: La cançó ha estat present en la condició humana des dels seus orígens i, durant tota la història, ha format part de la seua essència:

Cantar es una conducta extraordinariamente genuina de la especie humana y una de las formas más antiguas de expresión. Además, está

al alcance de todos, dignifica al pueblo que lo practica y ayuda a construir y a desarrollar una importante base cultural (Barceló, 1995, p.47).

Així doncs, la música és un element essencial per als infants i forma part de la seua manera de ser i d'expressar-se amb el seu entorn: "Los niños son musicales por naturaleza y la voz es para ellos uno de los principales instrumentos para ponerse en contacto con el entorno que les rodea". (Campbell, 1998, p.4).

Per tant, es considera que la cançó és un element bàsic de la formació d'una persona i, per tant, ha de fomentar-se el seu ús correcte a les aules d'Educació Primària.

Identitat musical: La música és una via essencial de comunicació, atès que serveix per a que les persones compartisquen les seues emocions, les seues experiències, els seus sentiments i desitjos. També l'utilitzem per aprendre a conèixer-nos, per a desenvolupar els nostres gustos musicals i mostrar als altres qui som. Les compositores i compositors, mitjançant les lletres i cançons, expressen les seues opinions, ens identifiquem amb elles i les fem nostres.

D'aquesta manera exprem al món part de la nostra identitat. Cook expressa, citat en David J. Hargreaves, Dorothy Miell and Raymond A.R. Macdonald: "En el món actual, decidir quina música escoltar és una part important de decidir i anunciar a les persones no solament què "dessitge ser"... sino qui eres. La paraula música és molt menuda per abastir alguna cosa que pren moltes formes, ja que són identitats culturals o subculturals (p.5). [Traducció del llibre feta per l'autora].

Les identitats musicals contribueixen a la construcció del "jo" però a més, ajuda a les persones a entendre el món que l'envolta.

La dona en l'àmbit musical i educatiu des de finals del segle XX fins a l'actualitat.

Actualment, hi ha moltes persones, incloent educadores i educadors, que pensen que si no s'han estudiat certs continguts o no han aparegut als llibres de textos és perquè o no hi havien, o no eren suficientment bons per a ser estudiats. Encara s'hi publiquen llibres on s'exclouen a les dones i, encara que el meu objectiu de treball no es demostrar-ho, si vull recordar algunes de les dificultats que he trobat al llarg del camí.

Durant la investigació sobre la vida de diferents dones creadores de música en les diverses èpoques s'observa que, en la majoria de casos, les seues carreres es veuen interrompudes a causa del matrimoni i/o la maternitat. (Ramos, 2003). Les compositoras s'han trobat moltes traves, ja siga per la seua formació, pels estereotips, execució de les obres... És per això que, com assenyala Pilar Ramos, "si no encontramos una compositora brillante no es porque no haya existido, sino porque eran invisibles en los libros de historia de la música, en las enciclopedias, en las salas de conciertos, en las tiendas de discos" (2003, p.58).

Durant els segles XVII i XVIII, les dones músiques eren familiars d'un músic (Anna Magdalena Bach o Nannet Mozart) o pertanyents a la reialesa o l'aristocràcia. Respecte al paper de la dona en la seua faceta d'instrumentistes, cal nomenar que han tingut un major accés a la interpretació que a la composició. Com a conseqüència d'això, tal i com deia Suzanne Cusick "el mayor acceso de la mujer al campo interpretativo ha supuesto en nuestra época una infravaloración de esta actividad, tal y como suele suceder con las actividades realizadas por mujeres" (Ramos, 2003 p.71).

Hem de tindre en compte que les dones no podien tocar els instruments, a excepció d'aquells socialment acceptats per al gènere femení com ara: el piano, l'arpa o la veu (el cant era una activitat considerada apropiada). A més, no hi podien interpretar tots els repertoris, sols aquells que hi eren considerats com a repertoris femenins, com la d'aquells autors de música barroca i música dels grans genis: Mozart, Bach i Haydn. Encara que algunes pianistes, com

Clara Schumann, es van atrevir a interpretar els nomenats repertoris “masculins” que eren dels autors Beethoven o Liszt. (Ramos, 2003 p.74)

Durant segles a Europa, les úniques dones que podien realitzar activitats intel·lectuals i musicals eren les que estaven als convents. Per aquest motiu “Los prejuicios de otras épocas hicieron dudar incluso de que códices siempre ligados a los monasterios femeninos, como el caso del famoso Códice de Las Huelgas (Burgos, España), hubieran sido utilizados por las monjas” (Ramos, 2003 p.72).

Altre aspecte del que cal fer referència és el de l'accés de les dones a l'educació, concretament a la música. Els homes i les dones estudiaven per separat; això significa que el repertori que estudiaven era distint. Mentre els homes es formaven musicalment als conservatoris, les dones ho feien en classes privades, ja que no eren admeses o se'ls hi prohibia l'accés a determinades classes, com la de composició, contrapunt i fuga, i a instruments com el violí, violoncel i contrabaix; a més dels de la família de vent (Ramos 2003, p.73-74).

Als segles XIX i XX, moltes de les pianistes van trobar en la docència privada, com el solfeig i el piano, una manera d'adquirir independència econòmica, ja que els conservatoris públics eren territori exclusivament masculí. A més, cal afegir que tampoc hi eren admeses en orquestres o bandes de música, exceptuant si eren arpistes. A conseqüència d'aquests impediments i prohibicions van formar orquestres, únicament, compostes per dones. (Ramos 2003, p.74-75).

Tot i que ens pot parèixer sorprenent, una de les anomenades millor orquestres del món, “Orquesta Filarmónica de Viena”, no va admetre a la primera dona fins l'any 1997. Abans d'aquest any únicament acceptaven homes i de raça blanca. Anna Lelkes (arpista) actuava com a “no miembro”, ja que la col·laboració de les dones arpistes no figuraven com a membres titulars. No va ser fins el novembre de 2005 quan l'australiana Simone Young va ser nomenada per dirigir la Filarmònica de Viena (Ramos, 2003 p. 75-80).

Actualment la dona no hi té tants impediments en accedir als conservatoris per rebre una bona formació musical, accedir a les classes de composició o interpretació, o per elegir qualsevol instrument, o al menys això hi sembla. El que sí hi podem apreciar fàcilment, si ens fixem amb deteniment és que, tant en aquest àmbit com en molts altres, els grans càrrecs o llocs privilegiats continuen sent dominats per homes. Pel moment, són més les dones intèrprets que les compositores i directores, amb excepcions com Alicia Terzian, encara que tot el contrari hi passa al cant. (Ramos, 2003 p.78).

Música i Gènere

Com un reflex del món en què vivim, la música està plagada de missatges que transmeten, en excés, uns estereotips de gènere que intenten tombar la igualtat de drets entre dones i homes. Fernández Carrió (2001) exposa:

Cuando cantamos, bailamos o escuchamos música asociada a ciertas actividades podemos estar transmitiendo ciertos roles sexuales. (párr.1).
[...] Una de las dimensiones que posee la música es la transmisión de estereotipos de género. Canciones en las que se identifica a cada sexo con una función social o bailes en los que se asumen roles asociados a hombres o mujeres nos lo demuestran (párr.2).

En les temàtiques de les lletres de les cançons trobem diversos exemples. Des de la música tradicional s'hi reflexen les tradicions on la dona està exclusivament destinada als àmbits domèstics i familiars. A la música popular moderna es mostra a la dona reduïda a la condició d'objecte sexual o subordinada al poder i l'autoritat masculina.

Per altra part, no sols els textos o lletres, sinó la participació d'homes i dones a aquest tipus d'actituds (forma de ballar, consumició de les cançons, defensa tipus de música, etc.), performatives o d'ús social, també contribueixen als estereotips sexistes i violents.

Per ratificar aquestes qüestions, a continuació expose alguns exemples de cançons populars i tradicionals on les lletres emmarquen els valors de la dona

a les tasques domèstiques i al matrimoni. El següent fragment és d'una cançó popular, coneguda a Espanya per ser interpretada pels famosos "payasos de la tele, Miliki", on ensenyava a les xiquetes i xiquets d'aquells anys els dies se la setmana:

*Lunes antes de almorzar una niña fue a jugar
Pero no pudo jugar porque tenía que planchar.
Así planchaba, así así, así planchaba, así así,
así planchaba, así así, así planchaba que yo lo vi.*

També les cançons tradicionals valencianes marcaven al gènere femení despectivament, mostrant a les mares com a dones patidores i a les nòvies com a infidels, a més d'identificar-les amb mal caràcter si no feien el que ells hi volien:

<i>Les mares son les que ploren les mares son les que ploren que les novies no patixen s'en van en atres chicons i en ells se divertisen i les mares son les que ploren.</i>	<i>Alça l'aleta polleta no em picaras pollastret que les xiques d'este poble tenen el geni curtet.</i>
--	--

Cançó popular valenciana, anònima.

En l'anomenada música "pop" espanyola dels anys 80, en les lletres de les cançons es mostren un clar exemple del masclisme i la violència. El grup Un pingüino en mi ascensor, va ser un dels molts grups que, amb els seus ritmes pegadissos i ballables, feien que les lletres de les seues cançons passaren desapercebudes per a molta gent. Amb frases com "*Yo, que puse todo mi ilusión en esta violación*" on planifica una violació en la que la víctima no hi pot escapar (El balneario, 1998).

El "rock" de Loquillo y los trogloditas en la cançó "*La mataré*" utilitza frases com "Qué no la encuentre jamás o sé que la mataré. Por favor, solo quiero matarla, a punta de navaja, besándola una vez más" fa una apologia a la violència

masclista. Encara que en l'actualitat aquest tipus de lletres ens resulten abusives, l'estètica del rock i de la "movida" del moment justificava aquests tipus de missatges, que calaven fort en la societat.

Al segle XXI, tot i que resulta sorprenent, també hi podem citar molts exemples on les cançons fan apologia al masclisme i exalten la violència contra les dones. Aquests missatges provenen tant de grups o solistes, masculins i femenins. Un dels èxits del Dj David Guetta amb col·laboració de la cantant Nicki Minaj, en la cançó *Hey mama!* apareixen frases com "Yes I do the cooking. Yes I do the cleaning. Yes you be the boss yes I be respecting"¹ on es veu una clara dominació de l'home sobre la dona.

El gènere musical que està agafant cada vegada més força és el "reggaeton", on la submissió de la dona és la principal temàtica, l'home apareix i es representa a sí mateix com aquella persona que fa gaudir a qualsevol dona per mitjà de la dominació sexual, tractant-la com un objecte subordinat als seus desitjos. Molts hi són els exemples com ara "*Cuatro Babys*" de Maluma, o "*Propuesta Indecente*" de Romeo Santos, on en una de les frases diu: "Si te faltó al respeto y luego culpo al alcohol. Si levanto tu falda".

Per contra, moltes són les cantants com Rozalen amb "*La puerta violeta*", Rosalía amb "*Malamente*" i moltes artistes més, o grups íntegrament formats per dones com ara Tremenda jauría, Pupil·les dilatives entre molts altres, que exalten el feminisme, lluiten contra la violència masclista i intenten, amb la seua música i les seues lletres, transmetre un missatge a la societat.

---

¹ Traduït per l'autora: "Sí, jo cuine. Sí, jo faig la neteja. Sí, tu serà el jefe, sí, et respectaré".

3. Proposta didàctica i intervenció en l'aula

Metodologia

En aquest apartat explique la metodologia emprada per a realitzar el Treball Final de Grau, així com els elements utilitzats en la recollida de dades i els destinataris de la investigació.

Per poder construir la investigació m'he inclinat per una metodologia quantitativa i qualitativa, basant-me en una representació qualitativa des de l'enfocament científic (Hernández, Fernández y Baptista, 2003).

Cook i Reichardt (1995) exposen la discussió entre els enfocaments qualitatius i quantitatius explicant el que significa cada enfocament. Per a ells, els mètodes quantitatius fan referència a: tècniques experimentals aleatòries, quasi-experimentals, test objectius de paper i llapis, anàlisi d'estadístiques, estudis de mostra, etc. Els mètodes qualitatius es refereixen a: l'etnografia, l'estudi del cas, les entrevistes en profunditat i la investigació-acció.

La metodologia qualitativa, segons Sandín:

Es la actividad sistemática orientada en la comprensión en profundidad de fenómenos educativos y sociales, a la transformación de prácticas y escenarios socioeducativos (2003, p.123).

Així mateix, hem de tindre en compte que l'enfocament qualitatiu es selecciona quan es busca comprendre la perspectiva de l'alumnat sobre els fenòmens que els envolten, aprofundir en les seues experiències, perspectives i opinions, és a dir, la manera en que l'alumnat percebeix subjectivament la realitat. Aquesta metodologia l'aplique en la meua investigació, amb la intenció que l'alumnat expresse la seua opinió, els seus coneixements i experiències en la matèria a investigar, per poder aconseguir els objectius proposat en el projecte.

Per altra part, també aplique la metodologia quantitativa, ja que els resultats i el mètode de recollida de les dades és mitjançant un test, on gran part de les preguntes són de resposta tancada.

Context

El centre on he pogut fer possible la realització d'aquest TFG és el CEIP Angelina Abad, un centre públic de Vila-real (Castelló) situat en l'Avinguda Michalovce, 14.

Pel que respecta a l'alumnat, hi ha diversitat tant en els llocs de procedència com en les Necessitats Educatives Específiques (NEE), ja que aquest és un centre preferent en deficiències motòriques. Hi alumnat procedent de Marroc, Xina, Estats Units i Rumania. Respecte a les NEE hi ha alumnat amb deficiències motòriques, Síndrome d'Asperger, autisme i TDAH.

L'aula de música està equipada amb una pissarra digital i una altra tradicional, un ordinador, un projector, un equip de so, una taula de mesclades de 18 canals, 30 cadires (algunes adaptades), un piano, una bateria i una guitarra, tots ells, elèctrics. A més, hi ha xilòfons i metal·lòfons, baquetes, congues, caixes xineses, triangles, claus, cròtals, cascavells, panderetes, plats, boomwhackers.

L'alumnat participant en aquest projecte han sigut les xiquetes i els xiquets de 6è de Primària (A i B). Aquest alumnat ha estat escollit per l'alt nivell tant a primària com a música, a més que hi contenen amb dues hores a la setmana de música, cosa que ens permet treballar de manera continuada.

Objectius

- Treballar de manera cooperativa per a obtenir una mateixa finalitat.
- Crear una nova lletra d'una cançó ja existent.
- Practicar diàriament la lletra de la cançó creada.
- Aprendre la lletra i tocar la part instrumental.
- Investigar, conèixer i aprendre sobre les dones creadores de música.

Participants

Els participants han sigut per una banda, els i les alumnes de 6è de Primària B, en la creació d'una lletra coeducativa. I per altra banda, l'alumnat de 6è A, amb l'investigació i exposició de dones creadores de música.

En aquest projecte he contat amb la participació de 50 alumnes, de les classes anteriorment nomenades. En la següent graella s'hi pot observar l'alumnat i el percentatge que hi perteneix a cada curs.

Alumnes	6è A	6è B	Total
	27 (54%)	23 (46%)	50 (100%)

Contingut

Pel que respecta a la creació de la lletra coeducativa, es fa a partir de la cançó "Despacito" de Luis Fonsi ft. Daddy Yankee. Aquesta cançó va ser elegida a partir d'un test previ.

Quant a les investigacions i exposicions de dones creadores, totes elles elegides pel propi alumnat, han sigut: Vanesa Martín, Laura Pausini, Alaska, Rozalen, Sweet California, Rosalia, Miriam Rodríguez, Amaia Romero, Twin Melody, Liza Minnelli, Ana Guerra, Katy Perry, Montserrat Caballé.

Amb això es treballen els continguts del curs de 6è de primària dins del Decret 108/14, de 4 de juliol, del Consell, pel qual estableix el currículum i desplega l'ordenació general de l'Educació Primària a la Comunitat Valenciana:

- Anàlisi d'informació verbal i no verbal d'exposicions, descripcions, instruccions, conferències breus, i textos orals en què s'expressen opinions i preferències (debats).
- Esforç, força de voluntat. Constància i hàbits de treball. Capacitat de concentració. Regulació de la perseverança, flexibilitat, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació abans, durant i després del procés d'aprenentatge. Resiliència, superació d'obstacles i fracassos. Aprenentatge autònom. Ús d'estratègies d'aprenentatge cooperatiu i per projectes.
- Obtenció i ús eficaç d'informació. Busca d'orientació o ajuda quan es necessita de manera precisa.

- Seleccionar i organitzar la informació de fonts variades, contrastant-ne la fiabilitat.
- Gravació de la música interpretada en l'aula. Comentari i valoració del resultat obtingut.

Procediment

El projecte va tindre diferents fases al llarg de la seua durada, encara que en totes elles hi ha un vincle comú, les sessions es realitzaven a l'aula de música.

Abans d'endinsar-se més en el projecte, el mes de gener va servir per ficar en context a l'alumnat amb debats, vídeos, cançons... En febrer es va començar a treballar la creació de la cançó, on poc a poc i de manera colectiva s'anava fent estrofa per estrofa.

Als mesos de març i abril es va procedir a fer els assajos per fer quadrar lletra i ritme. Al mateix temps els hi vaig donar una introducció instrumental amb flautes, una base de làmines i un acompanyament rítmic de congues. De manera que s'anava avançant, vaig anar fent gravacions de cada part (creació de lletra, intro de flautes, base de làmines, ritme de congues). Després des les festes de Sant Pasqual (del 13 al 20 de maig) es van fer les últimes gravacions conjuntes.

Respecte a les investigacions de dones creadores, durant el mes de febrer es va ficar en context a l'alumnat amb vídeos, lectures i explicacions. En març es van elegir i assignar les dones a investigar. A l'abril es van fer les exposicions per part de l'alumnat. Tots els vídeos s'hi poden veure en l'annex.

Temporalització de les sessions

Grup: 6è A	Dones creadores de música
4 de febrer	Explicació del projecte
7 a 26 de febrer	Realització del test i contextualització
4 de març	Elecció dona a investigar
7 a 28 de març	Investigacions de dones creadores de música
1 a 11 abril	Exposicions i gravacions

Grup 6è B	Lletra coeducativa
28 de gener	Explicació del projecte
31 de gener a 6 de febrer	Realització del test i contextualització
12 a 27 de febrer	Creació de la lletra
5 de març a 30 abril	Assaig i gravacions per parts (veu, introducció, base de làmines i ritme de congues)
21 a 22 de maig	Gravacions finals conjuntes

Desenvolupament

Per començar a desenvolupar aquest treball es va partir d'un pre-test per saber els coneixements previs que hi tenia l'alumnat, dels temes que s'hi anaven a treballar, a més de servir com a base fonamental de l'objecte d'investigació.

Per una part, es va treballar amb 27 alumnes de 6è A, que contaven amb dos hores a la setmana de classe de música, dilluns i dijous. Aquest grup va fer investigacions sobre dones creadores de música.

Al test inicial (es pot veure a l'annex) es va observar que hi havia una gran desconexió sobre les dones que feien música, a la vegada, també s'hi podia observar que l'alumnat confonia conceptes, ja que crear música per tothom significa ser compositor com ara Mozart, Bach, etc. Durant les primeres sessions, els vaig mostrar vídeos on es reflexava tot allò desconegut fins al moment, van conèixer dones productores de música, managers, directives de la indústria musical... Com a conseqüència es va crear un debat entre l'alumnat, es feia qüestionar-se molts dubtes i incerteses que fins al moment no s'ho havien ni plantejat.

També va eixir a debat el dubte de com es podria definir el feminisme, ja que durant els visionats dels vídeos aquest concepte eixia moltes vegades. Entre l'alumnat es veien confusions i barreges de conceptes, tot ells, amb una forta influència social. És per això que calia aprofundir molt seriosament sobre aquest terme, fent indagacions en la història, mostrant i explicant a l'alumnat l'arrel del concepte feminisme.

Una vegada clars els conceptes i resolts els dubtes que s'hi tenien, ens vam centrar més en el paper de les dones en la música, llançant-los la següent pregunta: "Quantes dones creadores de música coneixeu al llarg de la història de la música?". Com que encara hi tenien grans dubtes, es va decidir fer investigacions, per parelles, de les dones en la música. Per fer les recerques necessàries es van pautar una sèrie de punts a seguir, tots ells decidits per l'alumnat:

- Cada grup elegeix una dona a investigar.
- Qui és la persona investigada? (Biografia, referències personals...)
- Quin tipus de música fa.
- En què o qui s'inspira per fer música.
- Com ha influenciat la seua música en la societat.
- Sabies que...? (curiositats musicals).

Durant dos setmanes es van fer les investigacions, durant les hores de classe música, per poder veure el procés de treball i donar indicacions quan hi calia. Una vegada fetes les recerques, es va acordar un dia per montar la presentació i altre per a exposar-la a la classe, ja que cada parella s'havia especialitzat en una dona. Després de treballar durant setmanes, es va passar un test final (es pot veure a l'annex), on es va veure una millora en les seues respostes quan es preguntava sobre el paper de la dona en la música.

Per altra part, es va treballar amb 23 alumnes de 6è B, que contaven amb dos hores a la setmana de classe de música, dimarts i dimecres. En aquest grup es va treballar una lletra coeducativa a partir d'una cançó ja existent.

Van començar amb un test inicial (mirar annex), centrant-se en el tipus de música que hi escoltaven o els agradava, si es fixaven en les lletres de les cançons que cantaven i quina importància li donaven. D'aquest test va eixir com a la cançó preferida del moment "Despacito" de Luis Fonsi ft. Daddy Yankee. Quan els hi vaig preguntar sobre les lletres de les cançons que els agradaven, moltes de les respostes van ser que no els importava la lletra sino el ritme. Per concienciar-los i fer-los veure que les lletres transmeteixen un missatge a la societat molt important, els hi vaig presentar un vídeo (visionar a l'annex) creat únicament per moltes de les lletres que tant els agradaven, però aquesta vegada sense música. Es va resultar molt impactant i va crear en la classe un debat sobre la importància de les lletres. Al mateix temps hi havia un gran dubte sobre el concepte feminista, per això els hi vaig explicar d'on venia aquell termini.

Tant va ser l'aldarull que s'hi va crear a partir de la visualització de les lletres de les cançons que, per iniciativa d'un alumne, va proposar a la resta de la classe fer una reflexió individual i llegir-la a l'aula. La resta de companyes i companys van estar d'acord i, quan les van llegir, es veieren reflexions de tot tipus, on totes i tots van mostrar les seues opinions. Durant les dos setmanes següents, del 12 al 27 de febrer, els vaig proposar fer una lletra coeducativa i igualitària de la cançó escollida al test inicial. Per grups menuts i parelles es va canviar la lletra, sempre fent debats de les estrofes i aplegant a una conclusió. Una vegada canviada la lletra, es va provar a fer-la amb la base musical per fer les modificacions corresponents, per tal de que música i lletra estagueren enllaçades. La setmana següent es va fer una lluita de galls, per poder escollir les persones que farien la part rapejada i es va provar a fer-la cantada.

El 5 de març els vaig donar la introducció amb flautes, eixa mateixa setmana es va assajar la intro i es va juntar amb la veu. Una vegada enllaçat es va introduir la base de làmines, on es van presentar a una mini prova totes aquelles persones que hi volien tocar i d'exies van eixir elegides sis persones per tocar les làmines. Durant els mesos de març i abril es van fer els assajos conjunts que es basaven en una introducció de flautes, seguit de la veu que estava acompanyada per una base de làmines i un ritme de congues. El 21 i 22 de maig es van fer les gravacions del resultat final de la cançó.

Finalment, es va tornar a passar un test molt semblant a l'inicial i on es podia veure una millora considerable en les seues respostes, ara fixant-se més en el missatge de les lletres i sent més crítics en el tipus de música que escolten.

27 alumnes de 6è A		
Pregunta	Test inicial	Post-test
1. Quina és la teua cançó preferida?	7 rings (Ariana grande): 6 Adan y Eva (Paulo Londra): 6	Con calma (Daddy Yankee): 4 Alone (Alan Walker): 9 Mujer Bruja (Lola

	<p>Con calma (Daddy Yankee): 3</p> <p>Alone (Alan Walker): 4</p> <p>Mujer Bruja (Lola Indigo): 3</p> <p>Happier (Marshmello): 2</p> <p>Puerta Violeta (Rozalén): 3</p>	<p>Indigo): 7</p> <p>Lo siento (Beret): 2</p> <p>Puerta Violeta (Rozalén): 5</p>
<p>2. Escriu el o la cantant o grup preferit.</p>	<p>Fito y Fitipaldis: 1</p> <p>Joaquin Sabina: 1</p> <p>Bad Bunny: 7</p> <p>Marshmello: 4</p> <p>Pablo Alboran: 2</p> <p>Paulo Londra: 5</p> <p>Aitana Ocaña: 7</p>	<p>Beret: 2</p> <p>Bad Bunny: 5</p> <p>Queen: 2</p> <p>Marshmello: 5</p> <p>Rosalia: 11</p> <p>Lola Indigo: 2</p>
<p>3. Escriu el nom de grups musicals on integren almenys una dona.</p>	<p>La oreja de van gogh: 3</p> <p>Sweet California: 3</p> <p>Mecano: 4</p> <p>No en se cap: 17</p>	<p>Fangoria: 5</p> <p>Sweet California: 11</p> <p>Mecano: 6</p> <p>La oreja de van gogh: 3</p> <p>No en se cap: 2</p>
<p>4. Nomena les dones creadores de música que hi coneixes.</p>	<p>Luz Casal: 1</p> <p>Rozalén: 6</p> <p>No en sé cap: 20</p>	<p>Rosalia: 10</p> <p>Montserrat Caballé: 5</p> <p>Lola Indigo: 4</p> <p>Alaska: 7</p> <p>No en sé cap: 1</p>
<p>5. Les cançons actuals que hi escoltem a la TV, la ràdio, les festes dels pobles... les consideres masclistes o feministes?</p>	<p>Feministes: 10</p> <p>Masclistes: 13</p> <p>No ho sé: 4</p>	<p>Feministes: 2</p> <p>Masclistes: 23</p> <p>No ho sé: 2</p>

Per què?	<ul style="list-style-type: none"> -Feministes per què parlen d'amor. -Masclistes parlen alguna cosa mala de la dona. -No ho sé, sols m'agrada el ritme. 	<ul style="list-style-type: none"> - Feministes per què parlen d'amor. - Masclistes perquè canten mal sobre la dona, com a que els homes tenen dret a manar d'elles. - No ho sé, sols m'agrada el ritme.
6. Escriu el nom de la cançó i l'autor/a que faça referència al gènere femení.	<p>La puerta violeta (Rozalén): 17</p> <p>Mia (Bad Bunny): 3</p> <p>No en sé cap: 7</p>	<p>La puerta violeta (Rozalén): 18</p> <p>Mujer Bruja (Lola Indigo): 8</p> <p>Mia (Bad Bunny): 1</p>
7. Creus que hi ha instruments destinats per a homes i dones en les orquestres/bandes?	<ul style="list-style-type: none"> - No ho sé: 6 - No, els instruments no tenen gènere: 18 - Sí: 3 alumnes Homes: els més grans. Dones: els més menuts. 	<ul style="list-style-type: none"> - No, els instruments no tenen gènere: 27
8. Defineix què és per a tu el concepte: feminisme.	<ul style="list-style-type: none"> - Igualtat entre homes i dones: 15 - Barregen els conceptes i no ho tenen clar: 12 	<ul style="list-style-type: none"> - Igualtat entre homes i dones: 25 - Barregen els conceptes i no ho tenen clar: 2

Fent comparacions de les dades, es poden apreciar grans canvis quant al concepte de creació musical feta per dones, al igual que han canviat la visió de

les cançons actuals. També s'ha notat una millora, quant a la idea que hi tenien de la instrumentació per a dones i homes, on associaven els instruments més pesats per a ells i els més lleugers per a ells, i han resolt els seus dubtes. Així mateix, cal destacar que després de mesos de treball els ha quedat més clar els conceptes de feminisme, i per sobre de tot, el paper de la dona en la música.

23 alumnes de 6è B		
Pregunta	Test inicial	Post-test
1. Quina és la teua cançó preferida?	Despacito (Luis Fonsi): 9 Mia (Bad Bunny): 6 Loca (Álvaro Soler): 5 Adan y Eva (Paulo Londra): 3	Cantando Lunares (Don patricio): 3 Con calma (Daddy Yankee): 4 Con altura (Rosalía): 6 Alone (Alan Walker): 1 Nada sale mal (Aitana): 3 Perfect (Ed Sheeran): 2 Mujer Bruja (Lola Indigo): 4
2. Coneixes a algun grup musical on integren almenys una dona?	No: 15 Sí: 8	No: 1 Sí: 22
3. Escribe el nom de la cançó i l'autor/a que faça referència al gènere femení.	Teléfono (Aitana): 1 Ni la hora (Ana Guerra): 1 La puerta violeta (Rosalén): 5 Mia (Bad Bunny): 3 Déjala que baile (Alejandro Sanz): 3	La puerta violeta (Rosalén): 10 Lo mala (Aitana, Ana Guerra): 3 Con calma (Daddy Yankee): 3 Déjala que baile (Alejandro Sanz): 2

	No en sé cap: 10	Mia (Bad Bunny): 4 Mujer Bruja (Lola Indigo): 1
4. Nomena les dones creadores de música que hi coneixes.	Montserrat Caballé: 1 No en sé cap: 22	Rozalén: 8 India Martínez: 7 Vanessa Martín: 4 Montserrat Caballé: 1 No en sé cap: 3
5. Creus que hi ha instruments destinats per a homes i dones en les orquestres/bandes?	Tots els instruments són per a tots: 23	Tots els instruments són per a tots: 23
6. Les cançons actuals que hi escoltem a la TV, la ràdio, les festes dels pobles... les consideres masculines o feministes? Per què?	Feministes: 18 Masclistes: 3 No ho sé: 2 -Feministes perquè sempre la lletra parla d'elles. -Masclistes: parlen mal de les xiques. -Sols mire que el ritme m'agrada: 2	Feministes: 1 Masclistes: 22 - Feministes perquè canten a les xiques. - Masclistes perquè tracten a les dones com a objecte i baix el domini de l'home.
7. Les lletres de les cançons actuals, enalteixen o denigren al gènere femení?	Enalteixen: 17 Denigren: 6	Enalteixen: 1 Denigren: 22
8. Defineix què és per a tu el concepte:	- Igualtat entre homes i dones: 16	- Igualtat entre homes i dones: 22

feminisme.	- Barregen els conceptes i no ho tenen clar: 7	- No ho sé: 1
------------	--	---------------

En aquesta graella ens fixem en l'evolució que hi ha tingut l'alumnat a partir d'un treball realitzat durant mesos. Destaca el canvi de visió que hi tenien de les cançons que s'escolten actualment. Ara es fixen més en el missatge que transmeteixen les lletres, són més crítics amb aquestes. També destaca el concepte que hi tenien del feminisme i de la seua relació amb la música.

4. Resultats de la intervenció

Resultats del test i post-test abans i després de la intervenció.

Analitzant el procés creatiu del projecte en l'alumnat de 6è A, es pot apreciar que a l'inici, dades i conclusions extretes a partir del test previ, es veia una clara influència social quant als gustos de les cançons preferides. A més, centrant-se en el paper de la dona en la música, l'alumnat era incapaç d'identificar a qualsevol dona creadora de música, ja que identificaven la creació de música a composicions de grans autors com, per exemple, Beethoven.

Enfront la desconeixença de la dona en el món musical i després de quatre mesos d'investigacions i treball, s'ha notat unes millores considerables, a més d'haver-hi canvis d'opinions. Ha canviat la visió que hi tenien de la dona en la música, a més del concepte de creació musical, que ara va més enllà de les composicions clàssiques.

Respecte al projecte de 6è B, van començar amb uns conceptes fets quant a les lletres de les cançons, mostrant poc o gens d'interès pel missatge que s'hi volia transmetre i, únicament, fixant-se en el ritme.

També es podia apreciar una gran confusió respecte a les lletres de les cançons actuals, les associaven a femenines sols perquè s'hi parlava de la

dona, sense donar importància al missatge, tenint un ideal de l'amor creat a partir de les cançons que escolten. Així mateix, opinaven de les lletres que feien referència el gènere femení com un aspecte positiu, sense parar-se a analitzar el contingut del missatge, ser crítics i decidir si era una referència positiva o negativa.

Després de treballar i reflexionar en les lletres de les cançons actuals, de la importància que tenen i del que realment es vol vendre a la societat, decidiren canviar la lletra d'una cançó ja existent, fent-la coeducativa i igualitària.

Acabat el projecte, es va tornar a passar un post-test, on es reflexaven els canvis d'opinions respecte a les lletres de les cançons que escoltaven a diari. Ara van més enllà del ritme contagiós, s'han convertit en persones crítiques en les cançons que escolten i en el missatge que s'hi vol transmetre.

Avaluació

Sobre l'avaluació, tant el meu supervisor com jo, hem avaluat l'alumnat mitjançant l'observació directa. S'ha tingut en compte l'esforç i la implicació de l'alumnat sessió rere sessió; a més també s'ha avaluat el treball a casa, ja que alguna vegada s'ha requerit fer investigacions individuals fora de l'aula.

Per altra banda, també s'ha utilitzat l'Additio tant per a l'assistència i el material com per a les notes. També li hem donat un ús per fer un control de comportament i de predisposició cap a la matèria, i el projecte en particular.

En general, l'alumnat ha mostrat bona disposició i entusiasme per a treballar, a més d'una màxima implicació, ja que per primera vegada feien coses distintes fins al moment, com ara fer investigacions, reflexions i comparacions, i creant una nova lletra. Per acabar, cal nomenar que l'alumnat ha obtingut molt bones qualificacions, han fet seu el projecte i s'han implicat de manera desinteressada, qualitat que els ha permès obtenir un bon resultat en les investigacions de dones a la música i respecte a la cançó.

Respecte a l'avaluació del projecte ha sigut molt satisfactòria. Treballar amb l'alumnat a partir de les idees que tenien establertes, fer-los reflexionar, dubtar, debatre i aplegar a un objectiu els ha fet veure una altra visió de la dona en la música. També treballar a partir de les seues cançons preferides, analitzar la lletra i el missatge, i reflexionar els ha fet més crítics amb les lletres i anar més enllà del ritme.

En referència a l'avaluació del treball realitzat al Treball Final de Grau, ha estat molt positiu el poder mostrar a l'alumnat una realitat, quasi inexistent, per al sistema educatiu i la societat en general. He observat de primera mà l'evolució que ha tingut el projecte, a més de poder aportar les meues investigacions i creacions a l'aula.

Per finalitzar, pense que he de fer autoavaluació sobre el procés de creació del projecte i sobre el meu paper com a docent, fent-me les següents qüestions:

- S'han aconseguit els objectius establerts?
- S'han utilitzat les estratègies d'aprenentatge adequades?
- Els materials que s'han facilitat han servit per al desenvolupament de l'alumnat?
- Fer de guia ha servit per al desenvolupament del projecte?
- He avaluat correctament a l'alumnat?
- El projecte ha servit per millorar l'educació musical de l'alumnat?

Una vegada contestades i justificades les preguntes, cal pensar en els aspectes de millora per als propers cursos.

5. Resultats, discussió i conclusions

Els resultats obtinguts han sigut molt satisfactoris, ja que s'han complit tots els objectius; a més de mostrar una gran evolució en tot el procés creatiu.

Els objectius que s'han complit han sigut els següents:

- L'alumnat ha treballat cooperativament i s'han ajudat els uns als altres. Durant el projecte s'han ajudant tant per aprendre les notes de la part de flautes i làmines, com per a saber quin era el moment d'entrar la veu, com per fer les investigaciones corresponents.
- S'ha creat una nova lletra a partir d'una ja existent. L'alumnat ha treballat per parelles i grups menuts, s'han repartit la feina per estrofes, les han comparades i han escollit una definitiva. També han fet reflexions i debats per aplegar a un objectiu comú, una nova lletra.
- Una vegada creada la lletra han practicat diàriament en totes les sessions marcades com assaig de la cançó. A més, ha utilitzat sessions amb el tutor per assajar la part de flautes i veu, i poder-ho enllaçar.
- Han après la lletra en les sessions marcades, tenint cura de l'afinació i el ritme. També han treballat la part instrumental. Per poder montar la cançó, s'ha treballat de manera separada en diferents sessions, unes eren únicament per a la part vocal, altres per a la introducció de flauta i enllaçar-ho amb la veu, altres per a les làmines i finalment per a tocar i cantar de manera conjunta.
- Han investigat, conegut i après sobre la creació musical, aprofundint més en les dones creadores de música, descobrint nous conceptes i canviant la seua visió quant a la creació musical.

L'evolució es pot observar als vídeos que he anat gravant, a mesura que anava avançant el projecte.² L'enllaç del vídeo es troba a l'annex 4.

Per tot el que s'ha vist anteriorment, es pot afirmar que la creació d'una lletra coeducativa i igualitària, a més de les investigacions de dones creadores de música, s'han obtingut resultats molt favorables.

Com a conclusió puc dir que ha estat un projecte del que s'ha nodrit el centre, fomentant la participació i implicació dels tutors de 6è A i B, facilitant-me horaris, materials, recordatoris per a l'alumnat, alguns patis per fer assajos, a la direcció deixant-me espais i materials, i al mestre de música, que m'ha ajudat

---

² Amb el corresponent consentiment de mares i pares, mitjançant uns documents de drets d'imatge, d'acord amb les directrius del centre i proporcionades per l'equip directiu del centre, els tutors dels cursos corresponents, del supervisor i del tutor.

en tot allò que necessitava. Respecte al meu treball en el projecte, ha sigut molt satisfactori tant per al meu supervisor com per a mi, ja que quan li vaig presentar la meua idea del projecte es va mostrar molt interessat i no em va posar cap impediment per enllaçar-lo en la seua programació; inclús va deixar, durant la meua estància en pràctiques, alguns continguts de la seua programació perquè poguera desenvolupar-lo sense cap problema.

Pense que treballar tot allò poc visible ajuda al desenvolupament de l'alumnat, ser crític i saber discriminar certs aspectes musicals els fa créixer intel·lectualment. Fer creacions de lletres pròpies ajuda a que l'alumnat treballi cooperativament, respecte els punts de vista diferents al seus, que reflexionen i debatisquen per aplegar a un punt comú fa que els unisca més a la música. Es crea una motivació cap al món musical i un gran entusiasme per poder mostrar a les famílies, amics i companys el treball realitzat durant mesos, aconseguit amb gran esforç.

6. Bibliografía i Web grafia.

Bibliografía

- Barceló, B.J. (1995). *Las funciones del canto. Música y Educación* (pàg.47) (24, 27-48).
- Campbell, P.S (1998). *Songs in Their Heads. Music and its meaning in children's live*, New York: Oxford University Press.
- Cook, Y., Reichardt, CH., (1995). *Métodos cualitativos y cuantitativos en investigación evolutiva*. Madrid: Morata.
- Seminario de Alicante (2002). *Elementos para una educación no sexita: Guía didáctica de la Coeducación*. Alicante, España: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes. Recuperado de: <http://www.cervantesvirtual.com/nd/ark:/59851/bmcqf8q5>
- Fernández Carrión, M. /2011) *Música y género: estereotipos sexuales a través de la música*. Red Educativa Musical Recuperat de: <http://recursostic.educacion.es/artes/rem/web/index.php/curriculo-musical/item/360-música-y-género-estereotipos-sexuales-a-través-de-la-música>
- Hernández, R., Fernández, C., Baptista, M.P. (2003). *Metodologías de la investigación*. México: Mc Graw and Hill.
- Horst Schaub y Karl G. Zenke *Diccionario Akal de Pedagogía*. (2001), (pàg. 45)
- MacDonald, R., Hargreaves, D.J., & Miell, D. (2017). *Handbook of Musical Identities*.
- Martori, M. S. (1991) *La educación como perpetuadora de un sistema de desigualdad: la transmisión de estereotipos en el sistema escolar*. Infancia y Sociedad: revista de estudios. Núm 10. Julio-Agosto págs.43-52
- Martori, M. S. (1994) *Conquistar la igualdad: la coeducación de hoy*. Revista Iberoamericana de Educación. Núm.6. Septiembre-Diciembre.
- Ramos, P. (2003) *Feminismo y música*. Madrid: Narcea, S.A. de Ediciones.
- Sadín, M^a.P. (2003). *Investigación Cualitativa en Educación. Fundamentos y Tradiciones*. Madrid. Mc Graw and Hill. Interamericana.
- Scott, J.W. (1986). *El género: una categoría útil para el análisis histórico*. Historical review, 91, 1053-1074

Webgrafia

- DECRETO 108/2014, de 4 de julio, del Consell, por el que establece el currículo y desarrolla la ordenación general de la educación primaria en la Comunitat Valenciana. Recuperado de: http://www.dogv.gva.es/datos/2014/07/07/pdf/2014_6347.pdf
- FapaRM. (2019). *Reivindicaciones por la escuela pública*. Recuperado de: <https://faparm.es/index.php/fapa/escuela-publica/reivindicaciones-por-la-escuela-publica>
- Semana, L. (2019). *LOS DÍAS DE LA SEMANA - Miliki - LETRAS.COM*. Recuperado de: <https://www.lettras.com/miliki/1376712/>
- Viasona. (2019). *Alça l'aleta polleta, del disc "La terra ensomniada" (Los Sirgadors)*. Disponible en: <https://www.viasona.cat/grup/los-sirgadors/la-terra-ensomniada/alca-laleta-polleta>

7. Annex

Annex 1.

Letra Coeducativa i Igualitària.

EL FUTUR ESTÀ EN LES NOSTRES MANS

Sí, ja saps que porte una estona pensant-ho bé
les dones i els homes som iguals.
Sé, que junts aconseguirem la igualtat social
Hi ha alguna cosa que canviar.

Creus que la dona i el home ja som iguals
però encara queda per lluitar
la igualtat ha de ser realitat.

Ja, ja m'està cansant la falta d'igualtat
que no paguen el mateix als treballs
i que la injustícia ens està guanyant.

I-gual-tat
anem junts al mateix costat
perquè l'igualtat hem de millorar
per el futur fer canviar.

Diver-si-tat
on puguen valdre totes les veritats
on no es puga dir que algú no és "normal"
i cadascú aporte el que el fa brillar.

Vull veure com elles han de viure en llibertat
per poder ser, desfer i triar
sense que ningú els diga el que fer.

Vine amb mi i pensa si vols lluitar pel feminisme
fins obtindre la victòria
i oblidar el masclisme.

Si tu vols canviar açò demostra-ho,
fa temps que estàs pensant-ho,
portem temps intentant-ho,
açò hem de millorar-ho
saps que el teu coret ja vol la igualtat - tat
tu saps que les dones necessiten ajuda ja
el feminisme nosaltres hem d'aconseguir,
volem veure a les persones molt més solidàries
les dones no tenim por, hi ha que afrontar les situacions,
començarem ja perquè açò s'ha d'acabar.

Paset a paset, ràpid rapidet,
que s'acabe el masclisme molt rapidet
això és una injustícia amb molta malícia
i si hi ha feminisme jo monte una festa.

Xiques i xics, tots igualitaris
anem al mateix costat i no ho hem de impedir
en els treballs o en els esports
ningun gènere es el millor.

I-gualt-at
anem totes i tots al mateix costat
perquè la igualtat hem de millorar
per el futur fer canviar.

Diver-si-tat
on puguen valdre totes les veritats
on no es puga dir que algú no és "normal"
i cadascú aporte allò que el fa brillar.

Vull veure com elles han de viure en llibertat
per poder ser, desfer i triar
sense que ningú els diga el que fer.

Vine amb mi i pensa si vols lluitar pel feminisme
fins obtindre la victòria
i oblidar el masclisme.

Ja està bé,
No tingueu pèrda i treballem tots junts
Perquè aquest món ha de canviar
Fins que els homes diguen "IGUALTAT"

Paset a paset, anem millorant
El món sencer està canviant
I ensenyem a aquest món
Que el feminisme és molt millor.

Dia a dia, anem millorant
junts arribem a la igualtat
més gent ens està fent costat
per al final tots i totes ser iguals

IGUALTAT

Annex 2.

Vídeos mostrats a l'aula:

- Mujeres creadoras de música

YouTube. (2019). *Mujeres en la música*. Disponible en:

<https://www.youtube.com/watch?v=4mx7yA1vmPA>

YouTube. (2019). *Mujeres de la Música | Documental | Directivas de la industria musical en España*. Disponible en: <https://www.youtube.com/watch?v=27wPG-E8cOY>

- Historia del feminismo

YouTube. (2019). *HISTORY OF FEMINISM IN 10 MINUTES*. Disponible en:

<https://www.youtube.com/watch?v=0my1oddgK5g>

- “¿Cómo te suena?”

YouTube. (2019). *¿Cómo te suena?*. Disponible en:

<https://www.youtube.com/watch?v=SAwToc1Q0B4>

Annex 3.

El futur està en les nostres mans

Classe 6è B Ceip Angelina Abad

Luis Fonsi

8 **Intro**

Flauta dolça

Xilòfon

Xilòfon

Baixos

9 **Intro**

Fl. Dça.

Xil.

Xil.

Mrm.

17 **Cançó**

Fl. Dça.

Xil.

Xil.

Bxs.

Annex 4.

Gravacions del projecte:

6è A.

<https://drive.google.com/drive/folders/1timxoLVLSH7BwyM87k5TBWQ1qVIRItQ>

[c](#)

6è B.

<https://drive.google.com/drive/folders/1W4ot17KAs7v1mfHGbdkJ-9oIkchIHBEEd>